

Børne- og Undervisningsministeriet

Reglerne for dispensation og Børne- og Undervisningsministeriets behandling af ansøgninger om dispensation

27. januar 2020

Der er spurgt til reglerne for dispensationsadgangen og Børne- og Undervisningsministeriets (BUVM) behandling af ansøgninger om dispensation.

Det fremgår af aftalen om bedre fordeling i daginstitutioner fra den 28. maj 2018, at der i forbindelse med de kommende fordelingsregler i dagtilbudsloven skulle være en dispensationsadgang.

Derfor indgik der en bemyndigelsesbestemmelse i det lovforslag, som den tidligere børne- og socialminister fremsatte i Folketinget i efteråret 2018, hvorefter der skulle fastsættes regler om en dispensationsadgang i forhold til reglerne om bedre fordeling i daginstitutioner. De konkrete regler for dispensationsadgangen blev udarbejdet parallelt på bekendtgørelsesniveau.

Lovforslag og bekendtgørelse var i høring hos aftalepartierne ordførere. Der var ingen kommentarer fra aftalepartierne ordførere til aftalens udmøntning i forhold til dispensationsadgangen i lovforslag og bekendtgørelse.

På baggrund af lov og bekendtgørelse har kommuner og daginstitutioner siden den 1. januar 2019 haft mulighed for at søge BUVM om dispensation fra reglerne om bedre fordeling i daginstitutioner¹, hvis de kan leve op til tre fastsatte kriterier:

1. Der skal være særlige forhold til stede, der vanskeliggør eller gør det særligt uhensigtsmæssigt for daginstitutionen eller enheden i daginstitutionen at følge reglerne efter dagtilbudslovens § 23, stk. 4, og § 26 a, stk. 1-10.
2. Det skal i ansøgningen sandsynliggøres, at der arbejdes målrettet på, at der maksimalt nyoptages 30 pct. børn fra et udsat boligområde i løbet af et kalenderår efter dispensationsperiodens udløb.
3. Der skal være iværksat eller være konkrete planer om at iværksætte tiltag i dispensationsperioden med henblik på at fremme børnenes dansksproglige kompetencer og øvrige generelle læring samt modvirke, at børnene vokser op i parallelsamfund.

¹ Hhv. reglerne om der skal anvises en plads uden for et udsat boligområde, hvis der anvises en plads inden for et udsat boligområde ("anvisningsreglen"), og kravet om at maksimalt nyoptag på 30 pct. børn fra udsatte boligområder i hver daginstitution.

Ad. 1 - Særlige forhold

Kommunalbestyrelsen skal efter reglerne om dispensationsadgang kunne ansøge BUVM om, at daginstitutioner (eller enheder i daginstitutioner) i en afgrænset periode kan fravige de regler, der vedrører bedre fordeling i daginstitutioner, hvis der foreligger helt særlige forhold (*kravet om helt særlige forhold*). Kommunen skal, såfremt der gives dispensation i en afgrænset årrække, leve op til kriterierne beskrevet ovenfor.

Helt særlige forhold vil ifølge lovbemærkningerne og bekendtgørelsen fx kunne være, at området, institutionen er beliggende i, ligger meget isoleret, at området arealmæssigt er meget stort, eller at området inden for en kort årrække ikke forventes at være på listen over udsatte boligområder, idet beboersammensætningen har ændret sig. Der kan ligeledes være tale om, at kommunalbestyrelsen allerede har en plan om tiltag ofte rettet mod omdannelse af boligområder. Planen kan fx omhandle en større omlægning af boligområdet med henblik på at ændre beboersammensætningen eller konkrete planer for den enkelte daginstitution eller enhed heri. Der kan konkret fx være tale om den plan for afvikling af hårde ghettoer, som skal udarbejdes efter lovgivningen på Transport- og Boligministeriets område. Planen skal være politisk godkendt. Planen skal bidrage til at afskaffe parallelsamfund, og dette omfattende arbejde kan vanskeliggøres af reglerne om bedre fordeling.

Ad. 2 - Genopretning – målrettet arbejde henimod maks. 30 pct. nyoptag

Kommunalbestyrelsen skal i ansøgningen sandsynliggøre, at den arbejder målrettet på, at den pågældende institution eller enhed maksimalt vil optage 30 pct. børn fra et udsat boligområde i løbet af et kalenderår efter endt dispensationsperiode (*kravet om genopretning*). Her kan fx være tale om ændringer i bygningsmæssige tiltag, øget brug af skovbørnehaver, ændringer i anvisningssystemet, ændret profil pga. højere normering for institutionen mv.

Ad. 3 - Kompenserende tiltag for at bringe børnene ud af parallelsamfund

Kommunalbestyrelsen skal i alle tilfælde, hvor der søges om dispensation, redegøre for, hvilke tiltag kommunen eller daginstitutionen har eller vil igangsætte i dispensationsperioden for at fremme børnenes dansksproglige kompetencer og øvrige generelle læring samt for at modvirke, at børnene vokser op i parallelsamfund (*kravet om kompenserende tiltag*). Her kan fx være tale om intensiverede sprogindsatser, brug af venskabsinstitutioner samt besøg i idræts- og kulturinstitutioner, plejehjem mv., hvor børnene kommer ud blandt andre børn og voksne og møder andre rollemodeller end i det miljø, hvor de vokser op.

Det fremgår af dagtilbudsbekendtgørelsen, at dispensation gives af BUVM efter en konkret og skønmæssig vurdering af, om de tre ovennævnte kriterier er opfyldt i forhold til den konkrete daginstitution (eller enhed i daginstitutionen). Dispensation kan som udgangspunkt gives for en periode på op til fem år. Dispensationen kan kun gives i mere end fem år, hvis der er særlige forhold, der kan begrunde en længere dispensationsperiode, hvor længden af perioden afhænger af karakteren af de angivne forhold og alternative tiltag, jf. pkt. 1 og 3 ovenfor.

Milepæle og afrapportering til BUVM

Endelig er der fastsat regler om, at kommunen skal fastsætte milepæle mv., som knytter sig til de tre dispensationskriterier. Milepælene skal danne baggrund for en statusafrapportering, der skal indsendes hvert andet år til BUVM, indtil

dispensationsperioden er ophørt. Fx kan der fastsættes milepæle for, at kommunen eller daginstitutionen i ansøgningsperioden gradvist arbejder på at nedbringe procentsatsen for maksimalt nyoptag af børn fra udsatte boligområder fra 50 pct. i år 1, 40 pct. i år 2 og 30 pct. i år 3.

BUVMs sagsbehandling

BUVMs gennemgang af ansøgningerne er sket i overensstemmelse med bekendtgørelsens ordlyd. Det er vurderingen, at bemærkningerne til dagtilbudslovens bemyndigelsesbestemmelse og dagtilbudsbekendtgørelsen indeholder en forudsætning om, at kommuner skal gives dispensation i en afgrænset periode, hvis kommunen kan redegøre for, at kommunen lever op til de tre kriterier, som er angivet i bemærkningerne til bemyndigelsesbestemmelsen og bekendtgørelsen, jf. ovenfor.

Vurderingen af, om kommunen i ansøgningen i tilstrækkeligt omfang har redegjort for, at de tre kriterier er opfyldt, bygger på et skøn. Det er i den forbindelse BUVMs vurdering, at der inden for rammerne af dette skøn ved gennemgangen af ansøgningerne er anlagt en restriktiv linje i forhold til vurderingen af kommunernes opfyldelse af de tre kriterier, herunder særligt i relation til kravene om alternative tiltag, der skal løfte børnene ud af parallelsamfund. BUVM har i den konkrete sagsbehandling lagt vægt på kommunernes ansøgninger, ligesom der i stort omfang er indhentet supplerende oplysninger fra kommunerne.

Børne- og undervisningsministeren har endvidere holdt møder med borgmestre og/eller kommunale repræsentanter fra alle kommuner, hvor kommunerne har haft mulighed for at uddybe deres ansøgning og komme med supplerende oplysninger, som ligeledes har indgået i BUVMs sagsbehandling.

Det er vurderingen, ud fra et ligebehandlingshensyn, at BUVM ud fra de gældende regler ikke kan lægge en anden linje i behandlingen af dispensationsansøgninger fra reglerne om bedre fordeling i daginstitutioner, end der er gjort hidtil. Hvis der skal lægges en anden og mere restriktiv tilgang fremadrettet, er det vurderingen, at det henset til lovbemærkningerne kræver en ændring af dispensationsadgangen, hvor denne begrænses ud over det i lovbemærkningerne forudsatte eller helt afskæres. Det skal i givet fald ske ved en lovændring og blot ved en ændring eller ophævelse af bekendtgørelsen.